

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАВОВА СТАТИСТИКА”

Харків
2013

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАВОВА СТАТИСТИКА”

галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 7 від 26.03.2013 р.)*

Харків
2013

Програма навчальної дисципліни “Правова статистика”
(галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень
“Бакалавр”, напрям підготовки 6.030401 “Правознавство”) /
уклад.: М. Ю. Валуйська, І. О. Доброрез, С. Ю. Лукашевич та
ін. – Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”,
2013. – 12 с.

У к л а д а ч і: М. Ю. Валуйська,
І. О. Доброрез,
С. Ю. Лукашевич,
В. Ф. Оболенцев,
І. О. Христич,
О. Ю. Шостко,
О. Ю. Юрченко

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 4 від 15.04.2013 р.)*

1. В С Т У П

Правова статистика входить до переліку факультативних дисциплін, але її показники дозволяють визначити загальний рівень правопорядку в суспільстві завдяки цифровій характеристиці усіх правопорушень, розглянутих правоохоронними органами.

Так, за даними правової статистики можна також проаналізувати діяльність органів внутрішніх справ, прокуратури, органів суду, установ виконання покарань, господарських судів, нотаріату й інших органів, які виконують функції юрисдикції, виявити недоліки, що мали місце у роботі цих органів.

М е т а вивчення дисципліни – формування знань про кількісну сторону правових явищ, а також навичок щодо обчислення та використання показників, які характеризують стан правопорядку.

Програма навчальної дисципліни “Правова статистика” містить поняття про предмет і систему правової статистики, включає до себе також її методологію та конкретні методи, які застосовуються цією наукою.

Оволодінню даною дисципліною сприятимуть такі форми навчання, як лекції та практичні заняття. У навчальному процесі вони займають особливе місце, бо покликані сприяти закріпленню і більш глибокому засвоєнню студентами як теоретичних положень, викладених на лекціях і опрацьованих студентами під час самостійної роботи з рекомендованою літературою, так і практики заповнення документів первинного обліку правоохоронних органів.

Принцип модульності передбачає організацію опанування навчального матеріалу в дискретно-неперервному полі за заданою модульною програмою, яка складається з логічно завершених двох частин навчального матеріалу (2-х модулів).

Підсумковою формою контролю є залік, метою якого є перевірка рівня засвоєння студентами теоретичних знань предмета та уміння застосовувати їх при вирішенні конкретних завдань і обчисленні показників правової статистики.

У результаті вивчення “Правової статистики” студенти повинні:

- **з н а т и**, як за статистичними показниками оцінити стан та основні тенденції правопорядку в країні;

- **у м і т и** правильно тлумачити, обчислювати та використовувати показники, які характеризують діяльність правоохоронних органів.

2. З М І С Т

I. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І СИСТЕМА ПРАВОВОЇ СТАТИСТИКИ

Поняття правової статистики. Предмет правової статистики. Завдання правової статистики відповідно до Конституції України. Статистична закономірність і статистична сукупність правових явищ. Взаємозв'язок правової статистики із загальною теорією статистики. Взаємозв'язок правової статистики з кримінальним та цивільним правом і процесом, адміністративним правом, кримінологією, криміналістикою та іншими юридичними науками.

Методологія правової статистики. Методи аналізу правових показників у правовій статистиці. Етапи статистичного дослідження.

Основні галузі правової статистики, їх зміст і структура.

Сучасний етап розвитку правової статистики. Органи, які ведуть правову статистику в Україні. Структура статистичного апарату в органах суду, прокуратурі, органах внутрішніх справ та інших правоохоронних органах.

Значення правової статистики для зміцнення законності і правопорядку в країні. Значення правової статистики в розвитку законодавства країни.

Система курсу “Правова статистика”.

II. СТАТИСТИЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Поняття статистичного спостереження. Завдання статистичного спостереження. Програмно-методологічні та організаційні питання статистичного спостереження.

План статистичного спостереження, його структура. Мета статистичного спостереження.

Загальне поняття про об'єкт статистичного спостереження, його види в окремих галузях правової статистики. Одиниця спостереження, одиниця сукупності та одиниця виміру в правовій статистиці.

Поняття програми статистичного спостереження. Статистичні формуляри і принципи їх побудови. Правила постановки питань. Інструкція.

Види та способи статистичного спостереження.

Помилки статистичного спостереження. Способи контролю зібраних даних.

ІІІ. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ ІМОВІРНОСТЕЙ ТА ВИБІРКОВОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Поняття теорії імовірностей, закону великих чисел, динамічних і статистичних закономірностей. Поняття вибіркового дослідження. Основні положення вибіркового спостереження та його значення для вивчення правових явищ. Способи відбору одиниць у вибірку сукупність. Значення вибіркового спостереження у правовій статистиці та при кримінологічних дослідженнях.

ІV. ДОКУМЕНТИ ПЕРВИННОГО ОБЛІКУ І СТАТИСТИЧНА ЗВІТНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ТА СУДОВИХ ОРГАНІВ

Первинний облік і звітність. Поняття карткової та спискової форми документів первинного обліку. Єдиний облік злочинів.

Види документів первинного обліку для реєстрації та обліку злочинів, осіб, що їх вчинили, та кримінальних справ у правоохоронних органах. Порядок заповнення та подання документів первинного обліку в органах досудового слідства та дізнання.

Документи первинного обліку в органах суду і органах юстиції. Порядок заповнення та подання документів первинного обліку в органах суду і органах юстиції.

Статистична звітність та її значення у правовій статистиці. Види звітності, порядок її затвердження. Основні вимоги до форм звітності. Поняття реквізитів форм звітності. Чинна система форм звітності в правоохоронних органах, органах суду та органах юстиції України.

V. ЗВЕДЕННЯ І ГРУПУВАННЯ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ

Поняття про статистичне зведення та техніку проведення, його види. Завдання зведення.

Статистичні групування, їх зміст, завдання та види.

Основні положення теорії статистичних групувань. Групувальні ознаки та їх види. Кількісні й якісні ознаки. Групування даних статистичного спостереження за інтервалами. Обчислення кількості груп, величини інтервалів. Поняття вторинного групування.

Групування (класифікації) у правовій статистиці.

Ряди розподілу, їх види. Значення рядів розподілу в правовій статистиці.

Поняття про статистичні таблиці. Основні елементи статистичної таблиці (підмет і присудок). Принципи і правила побудови статистичних таблиць. Поняття макета статистичної таблиці. Види таблиць: прості, групові та комбінаційні; їх характеристика. Використання статистичних таблиць при аналізі практичної діяльності правоохоронних та судових органів.

VI. ГРАФІЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ

Поняття про статистичні графіки. Роль і значення графічного методу. Основні елементи графіків (поле графіка, геометричний образ, орієнтири простору, масштабні орієнтири, легенда графіка). Види графіків та правила їх побудови. Використання діаграм, картограм і картодіаграм у правовій статистиці.

VII. АБСОЛЮТНІ ТА ВІДНОСНІ ВЕЛИЧИНИ

Поняття і види статистичних показників. Абсолютні статистичні показники та їх значення в статистичному дослідженні. Види абсолютних величин (індивідуальні та сумарні), способи їх отримання. Одиниці виміру абсолютних величин. Особливості їх використання в правовій статистиці.

Поняття узагальнюючих показників.

Поняття відносної величини в статистиці. Форми

вираження відносної величини. Вибір бази порівняння. Проблема порівнянності при побудові відносних величин.

Види відносних величин (динаміки, структури, порівняння, інтенсивності, координації, виконання плану і планового завдання). Умови найчастішого використання відносних величин у правовій статистиці (порівняно з іншими видами узагальнюючих показників).

Рівень злочинності, рівень судимості та коефіцієнти злочинності. Техніка їх обчислення.

Понятті відсотку розкриття злочинів. Техніка його обчислення.

Взаємозв'язок абсолютних і відносних величин, необхідність їх комплексного застосування.

VIII. СЕРЕДНІ ВЕЛИЧИНИ І ПОКАЗНИКИ ВАРІАЦІЇ

Поняття середньої величини, її сутність. Основні наукові положення теорії середніх величин, взаємозв'язок методу середніх величин і групування. Умови використання середніх величин правовою статистикою.

Види середніх величин і техніка їх обчислення. Середня арифметична – проста і зважена. Порядкові середні – мода і медіана, способи їх обчислення в рядах розподілу різних видів.

Поняття варіації ознак. Завдання статистичного вивчення показників варіації. Узагальнюючі характеристики варіації правових показників: розмах варіації, середнє лінійне відхилення, середнє квадратичне відхилення, дисперсія, коефіцієнт варіації. Способи їх розрахунку і тлумачення для оцінки правових явищ.

IX. ІНДЕКСИ

Поняття про індекси, їх роль у статистичному аналізі суспільних явищ. Класифікація індексів. Індивідуальні та загальні індекси.

Правила побудови та обчислення загальних індексів. Агрегатний індекс – основна форма загального індексу. Поняття

індексованої величини. Проблема спільномірності індексованих величин. Вага індексів. Поняття середніх індексів. Індеси ланцюгові та базисні. Взаємозв'язок індексів.

Особливості побудови і застосування індексів у правовій статистиці.

X. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО СТАТИСТИЧНОГО АНАЛІЗУ У ПРАВОВІЙ СТАТИСТИЦІ

Поняття про взаємозв'язок статистичних показників. Основне завдання – встановлення форми зв'язку між явищами і вимірювання щільності цього зв'язку.

Види і форми взаємозв'язків між явищами (повна і неповна, прямий і обернений, однофакторний і багатofакторний, прямолінійний і криволінійний).

Прийоми виявлення щільності зв'язку між показниками досліджуваних явищ. Показники щільності взаємозв'язку. Поняття коефіцієнта та індексу кореляції. Коефіцієнт асоціації. Перевірка істотності зв'язку.

Статистична оцінка діяльності правоохоронних органів.

XI. СТАТИСТИЧНЕ ВИВЧЕННЯ ДИНАМІКИ СУСПІЛЬНО-ПРАВОВИХ ЯВИЩ

Поняття про статистичні ряди та їх види.

Поняття рядів динаміки. Динамічний ряд – основа аналізу та прогнозування розвитку суспільно-правових процесів. Основні правила їх побудови. Порівнянність рівнів у рядах динаміки. Умови, необхідні для побудови та дослідження рядів динаміки. Змикання рядів динаміки.

Види рядів динаміки. Статистичні характеристики інтенсивності розвитку правових явищ: рівень ряду, середній рівень ряду, абсолютний приріст, середній абсолютний приріст, темп зростання, середній темп зростання, темп приросту, середній темп приросту, абсолютне значення 1 % приросту. Коефіцієнт випередження.

Методи перетворення рядів динаміки і вивчення тенденцій розвитку правових явищ. Аналіз структури і структурних зрушень суспільно-правових явищ. Вимірювання сезонних коливань. Індекс сезонності. Узагальнюючі показники сезонності.

Інтерполяція і екстраполяція. Прогнозування суспільних явищ.

Використання рядів динаміки у правовій статистиці. Застосування рядів динаміки при дослідженні злочинності.

ХІІ. МІЖНАРОДНА ПРАВОВА СТАТИСТИКА: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ СВІТОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ В БОРОТЬБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Поняття, завдання і методи міжнародної правової статистики. Основні міжнародні статистичні організації. Кримінологічні організації світу і статистичні дослідження.

3. СПИСОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Про державну статистику: Закон України від 17 верес. 1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 43. – Ст. 608.

Про внесення змін до Закону України “Про державну статистику”: Закон України від 13 лип. 2000 р. № 1922-III // Там же. – 2000. – № 43. – Ст. 362.

Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 лип. 2010 р. № 2453-VI. // Там же. – 2010. – № 41-42, 43, 44-45. – Ст. 529.

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI // Там же. – 2011. – № 32 – Ст. 314.

Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 груд. 2010 р. № 1085/2010 // [Електрон. ресурс] – Режим доступу: www.president.gov.ua – Заголовок з екрана.

Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань: наказ Генерального прокурора України від 17 серп. 2012 р. № 69. – [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua> – Заголовок з екрана.

Про затвердження Порядку взаємодії Генеральної прокуратури України та Міністерства внутрішніх справ України щодо обміну інформацією з Єдиного реєстру досудових розслідувань та інформаційних систем органів внутрішніх справ. Спільний наказ Генеральної прокуратури України та Міністерства внутрішніх справ України від 17 листоп. 2012 р. № 115/1046. – [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua> – Заголовок з екрана.

Про порядок ведення спеціальної митної статистики: постанова Кабінету Міністрів України від 12 груд. 2002 р. № 1865 // Уряд. кур’єр. – 2002, 19 листоп. – С. 20.

Правова статистика: підруч. / за ред. В. В. Голіни. – Х.: Право, 2009. – 196 с.

Христич І. О. Документи первинного обліку: навч. посіб. / І. О. Христич, О. В. Ткачова. – Х.: Право, 2012. – 108 с.

Навчальне видання

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ПРАВОВА СТАТИСТИКА”

галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030401 “Правознавство”

У к л а д а ч і: ВАЛУЙСЬКА Марина Юріївна,
ДОБРОРЕЗ Ігор Олександрович,
ЛУКАШЕВИЧ Сергій Юрійович,
ОБОЛЕНЦЕВ Валерій Федорович,
ХРИСТИЧ Інна Олександрівна,
ШОСТКО Олена Юріївна,
ЮРЧЕНКО Олена Юріївна

Відповідальний за випуск *В. В. Голіна*

Редактор *В. В. Арнаутова*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*

План 2013

Підп. до друку 26.04.2013. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,75. Облік.-вид. арк. 0,31. Вид. № 347.
Тираж прим. Зам. № 4607. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.